

Mnichov 1938: Jaká území byla odtržena?

Vzdělávací cíl: Žáci jsou schopni za pomoci map a textu mnichovské dohody charakterizovat území obsazená v roce 1938 nacistickým Německem.

Klíčová slova: politický vývoj ČSR, národnostní problémy ČSR, příčiny a důsledky, porovnáváme prameny

Práce s jednotlivými slidy:

Poznámky:

1 ZKOUMÁNÍ MAP (7 min.)

Prohlížení map s pomocí lupy.

Žáci prohlíží historickou mapu území zabraných podle mnichovské dohody (vlevo) a porovnávají ji s pěti mapami, které zachycují populaci českých zemí ve 30. letech 20. století podle různých kritérií a polohu československého opevnění (vpravo).

2 ŠKÁLOVÁNÍ KLÍČOVÝCH VLIVŮ (3 min.)

Zvětšování a zmenšování vybraných vlivů podle toho, jakou mohly hrát roli při vymezování území odstoupeného dle mnichovské dohody.

Žáci by měli k posouzení jednotlivých vlivů využít porovnání hranic zabraného území na historické mapě s výraznými jevy v ostatních mapách. Měli by dojít k závěru, že mapě zabraného území se nejvíce podobá mapa s podílem německého obyvatelstva. Částečnou podobu lze najít s mapou československého opevnění a podílu pracujících v průmyslu; pouze na některých místech se překrývá i s mapou hustoty obyvatelstva. Naopak podíl věřících nemá na vymezování odtrženého území už na první pohled žádný vliv.

3 ČETBA TEXTU A OZNAČOVÁNÍ KLÍČOVÝCH PASÁŽÍ (5 min.)

Prohlížení faksimile mnichovské dohody pomocí lupy a četba přepisu. Výběr z předznačených pasáží, jež odkazují k charakteru odtržených území.

Žáci by měli označit především pasáže zdůrazňující německý charakter území (postoupení sudetoněmeckých území, převážně německých území). Mohou si ale rovněž všimnout, že se na odtržených územích mluví o nespécifikovaných zařízeních (bez zničení jakýchkoliv existujících zařízení, beze škod na uvedených zařízeních). Tyto pasáže odkazují na přítomnost průmyslových závodů a opevnění na odstoupeném území.

4-8 VÝBĚR POPISKŮ K MAPÁM (5 min.)

Vybírání popisků z nabídky na základě toho, zda je jev zobrazený v mapě přímo zmiňován v textu mnichovské dohody nebo mohl mít na vymezení odtrženého území nepřímý vliv.

- **mapa hustoty obyvatel**

Na základě předchozí analýzy by žáci měli vybrat štítek „nemělo vliv na vymezení odtrženého území“. Případně mohou vyznačit „mohlo mít vliv na vymezení odtrženého území“, pokud v závěrečné odpovědi vysvětlí, které

části území se to týkalo (současný Ústecký, Liberecký, zčásti Moravskoslezský kraj - tento překryv souvisí i s podílem německého obyvatelstva a rozvinutým průmyslem).

- **mapa podílu pracujících v průmyslu**

Na základě předchozí analýzy by žáci měli vybrat štítek „mohlo mít vliv na vymezení odtrženého území“.

Pokud „zařízení“ z textu mnichovské dohody interpretují jako průmyslová zařízení, mohou přiřadit i „obsaženo v mnichovské dohodě“.

- **mapa podílu věřících**

Na základě předchozí analýzy by žáci měli vybrat štítek „nemělo vliv na vymezení odtrženého území“.

- **mapa podílu německého obyvatelstva**

Na základě předchozí analýzy by žáci měli vybrat štítek „obsaženo v mnichovské dohodě“.

- **mapa československého opevnění**

Na základě předchozí analýzy by žáci měli vybrat štítek „mohlo mít vliv na vymezení odtrženého území“. Pokud „zařízení“ z mnichovské dohody interpretují jako opevnění, mohou přiřadit i „obsaženo v mnichovské dohodě“.

9 CHARAKTERIZACE ZABRANÝCH ÚZEMÍ (5 min.)

Žáci v textovém poli slovně charakterizují území zabraná roku 1938 podle mnichovské dohody.

Žáci mohou popsat, že území odtržené od ČSR bylo osídleno převážně německy mluvícím obyvatelstvem, jeho část obsahovala výrazné množství továren, surovin a také zbraně a techniku uložené v objektech československého opevnění. Mnichovská dohoda sice stanovila, že nacistickému Německu případnou území obydlená převážně Němci, ale díky četbě map mohou žáci zjistit, že si Hitler nakonec přisvojil i území, která podle národnostní mapy převahu německých obyvatel neměla.

Další možnosti zapojení do výuky:

- Cvičení se zaměřuje především na území zabraná nacistickým Německem. Učitel může výklad rozšířit o charakteristiku území zabraných Polskem a Maďarskem.
- Pro žáky bývá mimořádně podnětné zkoumat v mapách okolí vlastního bydliště. Ve třídě lze diskutovat, zda vaše obec spadala roku 1938 do záboru (příp. proč), nebo prozkoumávat její národnostní, demografické a další charakteristiky ze 30. let a srovnávat je se současností.
- V případě trojice možných relevantních příčin záboru území na základě mnichovské dohody lze pokročilé žáky vést k hlubší analýze jejich povahy. Povaha příčiny v podobě převažujícího německého obyvatelstva je jiná, než možná role prostorového rozložení československého opevnění či koncentrace průmyslu měřeného podílem pracujících v průmyslu. Zatímco opevnění je přinejlepším součástí vývojové sekvence a samo má příčinu v geografickém rozložení národností v Československu, v případě průmyslu nelze vztah jednoduše pojmenovat.
- Na práci se cvičením lze navázat tematicky příbuznými cvičeními [Co se stalo v Abertamech?](#) (práce s historickými fotografiemi proměn pohraniční obce v průběhu 20. století) a [Proč byli vysídleni?](#) (práce s fotografiemi a texty k tématu vysídlování Čechů z pohraničí r. 1938 a Němců z ČSR r. 1945).